

Să nu-l uităm pe Camil Baci

Interviul care urmează a apărut în volumul redactat de Iordan Chimet și publicat postum de prietenii lui http://gh-ursu.org.ro/3_Camillo.pdf pp 180 care acoperă o perioadă neagră în viața și cultura României, saga și destinul unor intelectuali români în vremea comunismului. Este o culegere de texte de cei trei mari scriitori și buni prieteni - Iordan Chimet, Gheorghe Ursu și Camil Baci - și interviuri cu sau despre ei. Generația mea a avut șansa să-i citească și să-i aprecieze încă înainte de revoluția din '89.

Lucrarea discută reprimarea intelectualilor de către Securitatea care îi spiona, înregistra, îi hărțuia permanent cu anchete, ca în final să-i aresteze și să-i bată la sânge așa cum a fost în cazul tragic al lui Gheorghe Ursu (Babu), finalizat cu moartea scriitorului în penitenciar.

Cu acordul copiilor lui Gheorghe Ursu - Olga Ștefan și Andrei Ursu - am ales pentru cititori fragmente relevante, extrase din arhiva familiei cât și din amintirile mele despre Camil Baci pe care l-am cunoscut în Israel.

Camil Baci

Evreu născut la Galați, (1926-2005) numit de amici Camillo, a fost un ziarist și scriitor asociat cu literatura științifico - fantastică. A fost prieten cu Iordan Chimet (cu care a făcut parte dintr-un grup anti-nazist) și Gheorghe Ursu. S-a exilat în Franța la sfârșitul anilor '60. Circula mult între Franța și Israel unde se însoară cu o israeliancă cu care are doi gemeni. Putem afla despre firea și personalitatea sa specială dintr-un interviu realizat de Delia Ștefan și altul de Cornel Mihalache, autorul filmului "Babu". Era jovial, pasionat de cibernetică, de glume, dar și de mecanismul prin care ele se produc și circulă oral. În public polariza imediat audiența producând discuții pasionante.

Camillo a participat la nunta mea în Ramat Gan, în 1974. Ne vorbea de roboți, de cibernetică, de stele și de glume în aceeași răsuflare. Cartea sa de SF - Planeta Cubică era deja un best-seller.

Alte cărți bine cunoscute erau :

Revolta creierilor, 1962
Soarele portocaliu, 1965
Mașina destinului, 1966
Ienicec, 1967
Grădina zeilor, 1968

Regret dispariția acestui mare autor, vizionar și umanist .

Adrian Grauenfels

Ce să spun despre Camillo?

– Un interviu cu Delia Ștefan – Reporter : Cornel Mihalache

[Delia Ștefan, a fost redactoare la « Flacăra » și partenera de viață a lui Camillo, câțiva ani buni. Reporterul care realizează interviul cu Delia este probabil Cornel Mihalache, autorul filmului "Babu", în care apare și Camillo, căruia i-a luat interviuri lungi la Paris prin anii 1995-96.]

Delia Ștefan: Știi ce mi-e foarte greu? Mi-e foarte greu să vorbesc, nu să scriu. Eu sunt obișnuită să scriu. Toată viața profesională am fost obișnuită cu manuscrise, și la redacție, cât am lucrat în presă, și cu traducerile. Altfel îmi organizez gândurile în scris, altfel îmi adun mințile, felul de a mă exprima... Acum nu mai văd să scriu. Și nici mașină de scris nu am... Ce să-ți spun despre Camillo?

Reporter: Ceva adevărat.

DȘ: Oh, Doamne!... Uite cum facem. Ți-am pregătit aici Dicționarul neconvențional al lui Alexandru Mirodan. Citește-mi din el articolul despre Camillo și eu am să-ți spun părerea lui Camillo despre ce e scris acolo. Și după aceea ce cred eu că e adevărat și ce cred că nu e adevărat. L-am cunoscut și pe Mirodan. Pe amândoi i-am cunoscut.

R: „Baciu Camillo (Galați, 1926), inginer, prozator, dramaturg și multe altele. A făcut un reportaj la Flacăra '50. A scris povestiri științifico-fantastice; una dintre ele, *Revolta creierilor* (1964), ne informează prin titlu (dar și prin conținut) despre neputința funciară a autorului de a trăi la modul conformist, deci ca tot omul. A făcut pantomimă pe o scenă studentească. A colecționat anecdote (de la Radio Erevan la Bulă, contemporanul nostru), numărul acestora ajungând până la 15.374; trezit noaptea din somn și somat să zică una (– Camillo, numărul opt sute paispe!), el se conforma, în capul oaselor, povestind istoria corespunzătoare numărului în cauză, cu intonații și gesturi inenarabile.

A avut o curte a sa, alcătuită din prieteni credincioși, care-i admirau, extaziați, imaginația, libertatea de expresie și recordurile erotice, fiind gata să-l urmeze până în foc pe acest D'Artagnan burlesc al Bucureștiului.”

DȘ: Și încercând să-l imite. Era greu însă de atins o asemenea performanță.

R: „A străbătut cu o mică lotcă (și o iubită) Dunărea, de la Porțile de Fier până în Deltă,...”

DȘ: Asta nu știam. De iubită. Căci nu era el genul care să ascundă. Dar știam că plecase cu un spaniolist.

R: „...telefonând cotidian la escale, vreme de 35 de zile, ziarului Sportul corespondența de la trimisul nostru special în barcă.”

DȘ: Astea s-au publicat în Sportul popular. După ce l-au exclus din partid și după ce l-au dat afară de la Flacăra.

R: De ce l-au exclus?

DȘ: Pentru... pentru niște reportaje, pe care știu că după aceea, când era în Franța și le-a copiat. Eu am fost la Biblioteca Academiei și i le-am fotocopiat. De două ori, că le pierduse. Da, niște reportaje de prin anii '60. Aveau ceva critic în ele, ceva subversiv. Vorbeau, de pildă, de omul mașină, omul care trăiește în strung. Dar nu numai pentru asta. Se bănuia că face parte dintr-un grup subversiv. Plus că își crease niște dușmăanii în redacția Flacăra. Iar în '68, cred, a fost exclus din partid, apoi l-au dat afară de la Flacăra. Și atunci și-a găsit de lucru la Sportul popular. Seria asta de reportaje se numea Patru într-o lotcă. În rest, ce scria el ca literatură era științifico-fantastic, pentru că nu avea unde să se miște în alt spațiu decât în ăsta, științifico-fantastic, care îi oferea libertate. Aveam toate cărțile lui. Ți-am spus că mi le-a cerut Iordan și mi le-a adus înapoi atât de murdare și de degradate, că ori le-am aruncat eu, ori le-am ascuns. Așa. Ce zice mai departe?

R: „A difuzat la radio un ciclu de scheciuri intitulat La frontiera posibilului (1967-1969); ni se amintea, și cu acest prilej, acuta nevoie a scriitorului de a sări peste frontierele de tot felul, în geografie și trăiri. A plecat (deci) în Franța (1969), la Lyon, scoțând o revistă de „humor negru și absurd” intitulată Le Chronogonmoscopographe (1970) și „oferită gratuit celor capabili să-i citească titlul dintr-o suflare”; din păcate, numărul cititorilor în stare de asemenea performanță, cât și – mai ales – al celor dispuși, în caz de eșec, să plătească 2 franci pe exemplar a fost atât de mic încât revista nu trece de nr. 1; în felul acesta, Le Chro și așa mai departe rămâne – ca și directorul ei – în stare de unicat. Tot la Lyon fiind, convinge pe câțiva admiratori să-i amenajeze un teatru pe rue de la Juiverie,...”

DȘ: Camillo nu putea avea decât prieteni sau dușmani. El nu putea fi decât iubit sau urât. Ori, ori. Stârnea interese foarte puternice sau adversități foarte puternice.

R: „...după planurile sale; aici prezintă un spectacol de pantomimă, compus din două scenete, Soarele portocaliu și Automusul, acesta din urmă ilustrând dramele de conștiință ale unui șoarece automat. De la Lyon pleacă la Paris, unde i se reprezintă pe scena teatrului L'Atelier piesa Pledoarie pentru Augustin (1974).”

DȘ: Asta e o piesă foarte frumoasă. Nu știu dacă a mai rămas ceva din ea, vreun manuscris... Era foarte interesantă. Aproape că nu mă așteptam de la el. Deși scria bine. Da, am citit în franceză un roman scris de el, odată, când am fost la Paris. Am stat la el, în casa lui. Un roman în care eroul se chema Camillero și era un italian plecat în nordul Italiei din sud și care, odată cu părăsirea meleagurilor natale, unde își petrecuse copilăria și tinerețea, și-a pierdut puterea de a povesti, puterea de povestitor. Dar și puterea de a iubi. Așa se pare că a fost și cu Camillo. N-a prea mai scris. Mai am o carte aici: Assaf et Jonathan dans les Mers du Sud, nu știu dacă ai s-o găsești. Asta a mai scris el acolo, pentru gemenii lui. Dar în rest, ficțiune n-a prea mai scris. Se ocupa de cursuri de comunicare. Are o carte. Le-a scos parcă într-un volum. Nu. Nu le-a scos. Era un manuscris de vreo 600 de pagini. Sau poate n-a mai putut să scrie. Poate n-a mai putut!

R: Credeți că ajunsese la o neputință de a scrie?

DȘ: Da, da. Și asta o mărturisea el. El o spune. Eu nu știu să mai fi scris acolo decât această Assaf și Jonathan...pentru gemenii lui și romanul premonitoriu pe care l-am citit eu, care era aproape porno. Știu că l-a împrumutat unei prietene de la Paris. Când am întrebat eu de el – căci nu apucasem să-l termin – nu mi l-a mai dat. Acum nu știu unde e. Deci unde am rămas?

R: La Pledoaria pentru Augustin.

DȘ: Da, ți-am spus era foarte frumoasă. Avea o structură foarte specială, ca un canon. Avea o structură muzicală.

R: Cărțile acestea sunt tipărite în Franța?

DȘ: Nu, doar asta, Assaf și Jonathan...

R: Datorită limbii franceze?

DȘ: Da. Dar și pentru că era foarte bun și foarte zgârcit în același timp. Era un amestec de zgârcenie și generozitate rar întâlnit. De câte ori venea cineva din

Franța în țară, întotdeauna, dar întotdeauna, ne trimitea, lui Iordan și mie, amândurora, întotdeauna, câte 100 de dolari sau 50 de euro, pentru bombonele.

R: Mi-a povestit Alexandra Iliescu.

DȘ: Ah! Ei s-au iubit. Au și stat un timp împreună. Pe urmă au rămas prieteni. Camillo simțea totdeauna nevoia să aibă o femeie de suflet, dar pe delături, cât putea!... Era greu de trăit cu el. Și lui îi era greu să trăiască cu cineva, dar și singur îi era greu. Nu era foarte frumos. Era un tip înalt, subțire, longilin, bine făcut. Foarte ambițios în privința asta. Odată, în copilărie, l-au bătut niște colegi. Și-a pus o bară în curte la Galați și a exersat vreo doi ani, să-i bată pe ăia. Și i-a bătut. Altfel, foarte elegant în mișcare. Ținea foarte mult să fie frumos îmbrăcat. Capul lui însă, la prima vedere, părea urât, părea un cap de pasăre. Dar el era atât de fermecător și spiritual încât avea un fel de frumusețe a lui. Și carismă. Asta avea mai mult decât ceilalți, decât Babu sau Iordan. Strălucea între ei. O combinație între Gemeni și Rac; avea partea lui de Geamăn, aventurile, în fine, și partea lui de Rac, pentru că ținea enorm la copii și la familie. Mai ales la copii, la cei doi gemeni. Îi plăceau copiii foarte mult. Țin minte, Andrei, băiatul lui Babu, era mic, mic, de câțiva ani, și Camillo se punea în patru labe, Andrei îl călărea, iar el inventa tot felul de povești, îl entuziasma, îl îngrozea, îl încânta. Așa făcea. Ca și Iordan. Și el era apropiat de copii. Îi adora. Dar dintre ei cel mai spectaculos era Camillo.

R: Când l-ați văzut ultima oară? A venit vreodată în România după '89?

DȘ: A fost de două ori. Doamne! Îi băgase Iordan în cap o tâmpenie. O tâmpenie! Ce se întâmplase? Încercând să lupte pentru Babu, după ce l-au arestat, în '85, Camillo a dat niște materiale la BBC, la Europa Liberă, nu mai știu pe unde. Iar Iordan i-a băgat în cap că, pentru că a luat atunci atitudine, dacă vine aici, riscă să fie împușcat sau că asasinii lui Babu îl vor urmări. Pe de altă parte, cred că avea și o stare emoțională: îi era frică să se reîntâlnească cu țara lui, îi era frică de emoția pe care i-o va produce această întâlnire. Apoi îi era teamă că o să se întâlnească cu asasinii lui Babu. Că orice om pe care îl întâlnește pe stradă poate să fie unul din cei care l-au omorât pe Babu. A fost foarte afectat de această tragedie. La noi i se spune incident acuma. Incident!!! Mă gândesc la Babu, pe care l-am cunoscut așa de bine. Era sănătos. Arăta bine înainte de a-l omorî. Făcea scufundări subacvatice. Era un om frumos și sănătos. Își închipuia că va trăi cât tatăl lui, adică 90 de ani. Mă gândeam dacă i-ar fi plăcut ideea aceasta a morții de martir. Dar a fost imprudent. Imprudent până la capăt. Și-a ținut jurnalul la birou. Chiar și după denunț. Știa că e urmărit. Mi-aduc aminte că Iordan l-a rugat: „Să nu scrii nimic despre mine în jurnalul tău, nimic. Jură-mi!” Și el a jurat. De la Iordan am aflat că a intrat în anchetă. M-am întâlnit cu el întâmplător. „Să nu dai telefon acolo! Să știi că Babu e în anchetă! I-au confiscat jurnalul. Suntem cu toții acolo.” Eram cu toții acolo.

R: L-a căutat pe Iordan, după aceea, Securitatea?

DȘ: Nu, nu l-a căutat. Nici pe mine. Bine, eu eram puțin importantă. Erau nume grele acolo. Nina Cassian, care rămăsese în Statele Unite. Și alții. Radu Albala. Ei se temeau mai mult. M-am întâlnit o dată cu Radu Albala, care mi-a spus că ceruse azil în Israel. Eu mi-am zis: fie ce-o fi! Dar vreau să spun că nu ne-a chemat pe nici unul, deși urmăreau un eventual complot pe care un grup de intelectuali l-ar fi organizat împotriva conducerii.

R: De unde imprudența asta la Babu?

DȘ: Dintr-o mare doză de inconștiență și o mare, mare nevoie de libertate. Nevoie de a fi liber și de a se simți liber.

R: Și-a dat seama de pericol?

DȘ: Nu, nu și-a dat seama cât de mare e pericolul. Asta e groaznic. Dacă și-ar fi dat seama, putea să și-l asume doar pentru el. Dar așa, și-a împins toți prietenii în fața pericolului ăstuia, pentru că nu puteai să știi ce se întâmplă cu tot ce spuneam noi. Repet: eu eram puțin importantă, dar alții erau nume grele. Pe toți îi consemna acolo, cu tot ce spun, tot ce fac.

R: Până atunci nu i se mai întâmplase nimănui din anturaj să fie luat de Securitate?

DȘ: Nu, în epoca aceea nu.

R: El a fost primul și singurul.

DȘ: El a fost un caz singular. Pentru că nu se mai făceau arestări politice. De fapt și la el a fost mascată arestarea. I-au inventat un motiv economic: deținere de valută. Îi găsiseră 16 dolari sau cam așa ceva în casă. Dar în fapt era vorba despre jurnal. Avea acolo însemnări injurioase la adresa tovarășilor. El scria pentru el. Nimeni, nici Sorana, nevasta lui, nici prietenii lui nu au văzut vreodată jurnalul. Eu nu știu ce scria. Habar n-am.

R: A fost recuperat de la Securitate?

DȘ: O parte. Andrei știe să-ți spună mai multe. Hai să revenim. Ce mai scrie Mirodan despre Camillo? Cât mai este?

R: O pagină și...

DȘ: Vai de mine! Hai să-ți spun atunci ce reproș i-a făcut Camillo lui Mirodan: că a scris tot felul de chestii pitorești despre el, dar, de fapt, că „nu se referă la cărțile mele, la literatura mea. Cred că nu m-a citit”. ăsta era reproșul. Nu știu

dacă e totul adevărat din ce scrie Mirodan și nici dacă reproșul e chiar real.

R: Mergem mai departe: „Din lumea teatrului pleacă în lumea marii industrii, lucrând la uzinele Renault ca specialist în comunicații inter-umane...”

DȘ: Da, Renault, IBM, Citroen, NATO. Făcea seminarii de comunicare. Despre asta a și scris. Manuscrisul despre care îți povesteam.

R: „...aceasta este de altfel cartea sa de vizită actuală, într-un tot conformă cu natura sa de super-extrovertit, de om capabil să intre în contact cu oricine, în trei secunde, pe stradă, în avion sau pe plajă la Copacabana.”

DȘ: Așa e.

R: „Din Franța pleacă, nu pentru multă vreme, în Italia, unde propune guvernului de la Roma construirea unei autostrăzi Milano-Napoli într-o concepție nouă, călăuzită de ideea de a oferi călătorului un drum cât mai plăcut cu putință (propunerea se află în studiu).”

DȘ: Ei, asta nu știi dacă mai este adevărat.

R: „Din Italia se întoarce în Franța. Din Franța pleacă în Israel: aici dă lecții de expresie corporală la conservatorul Beit Zvi din Ramat Gan, convingându-i pe funcționarii de la Ministerul Absorbției că tineretul israelian nu se mișcă bine; tot aici prezintă, în regie proprie, spectacolul Actori și scaune (sala Tzvata, Tel Aviv, 1974). Din Israel, unde domiciliază, pleacă la Bruxelles pentru a organiza un curs de (tot) expresie corporală; în avionul care-l duce de 2-3 ori pe an în Europa unde, așteptat ca un Guru, îi învață pe belgieni cum să dea cu filosofie din mâini și picioare, Camillo Baciuc, a cărui deviză a fost dintotdeauna Nimic mai simplu!, se frământă, desigur cum să deschidă o școală de expresie la Polul Nord, printre eschimoși.

După cum se poate deduce din cunoașterea autorului, scrierile sale – și nu numai cele științifico-fantastice – sunt impregnate cu mari cantități de grotesc și suprarealism.

Un muncitor se mută, cu familie cu tot, în strungul de la fabrică, pentru a face astfel – cum cere lozinca momentului – „corp cu mașina” (Omul în strung, povestire).”

DȘ: Asta a publicat în Flacăra.

R: „Fotbalistul Gherasim visează meciul de a doua zi, fază cu fază, inclusiv șutul său năpraznic la poarta în care va înscrie gol. Din păcate, portarul advers a visat același vis și va apăra șutul lui Gherasim (Gherasim, povestire).

Baciuc este – ziceam – și un excelent „recitator” de anecdote sau de povești (stories). Și poate că marele său talent aici se află, în oralitate. Textele spuse de

el dobândesc – ca la lecturile pieselor lui Victor Eftimiu, făcute de autor – o magie unică. Unde-i editorul de discuri care să-l imprime pe Camillo Baci? A înțelege – contra prejudecății – că personalitatea celui ce povestește cu artă nu este mai prejos decât a cântărețului, a înțelege că omul nostru face folclor modern fără melodie, a-l pune – deci – în fața microfonului, ar echivala cu salvarea de la pieire a unui din cele mai cu farmec glasuri din câte cunoaște vremea noastră.

Câteva scrieri: Nu departe de castelul Prințesei (proze, București, 1965);...”

DȘ: Da, e o colecție de reportaje. Primele lui reportaje. O selecție făcută de Camillo.

R: „...Împreună cu nene Iani (proze, București, 1957); Mașina destinului (trei romane scurte, București, 1966); Grădina zeilor (roman, București, 1968); Assaf et Jonathan dans les Mers du Sud (Paris, 1980);...”

DȘ: Asta o găsești la mine. Pot să ți-o dau.

R: „...Petit guide pour langage marxistoide (Paris, 1979). Câteva scheciuri (reprezentate la teatrul Neutrino din Lyon):

Planeta Galileo, Somnoroșii, Despre rentabilitatea licuricilor

Un curs (la facultatea de teatru a Universității din Ramat Aviv): Bazele actoriei.

Un studiu, *Analyse d'une propagande*, este remarcat de prof. Roger Munchielli, de la catedra de psihologie a Universității din Nisa, care-l invită pe autor să lucreze la numita universitate.”

DȘ: Da, în linii mari cam asta. Cu autostrada italiană nu știu dacă e adevărat. El avea tot felul de fantezii. Îți dai seama, a fost un personaj flamboaiant. Dar până la urmă s-a risipit. Totul, totul s-a risipit. Uite, după Iordan rămân cărțile lui.

R: Și după Camillo nu rămân cărțile?

DȘ: Rămân, dar puține. Și unde le mai găsești? Cine la mai publică? Uite, să-ți dau Grădina zeilor. E o carte minunată, de o fantezie debordantă.

Interviu realizat în August 2006